

शरीरविज्ञानार्थभेदे भा० आदिपर्वणि ६५ अध्याये ।

बाहुबल न० इत० । युद्धोपयोगिनि बाहुविक्रमे ।

बाहुभूषा स्त्री इत० । केयूरे हेमच० ।

बाहुमात्र ति० बाहुः प्रमाखमस्य बाहु+मात्रच् । बाहु-
परिभाषे स्त्रियां ङीप् "बाहुमात्रप्रः सुच." कात्या०श्रौ०
३।३।७ ।

बाहुमूल न० इत० । कर्त्तु (काक) (वगल) ख्याते अमरः ।

बाहुयुद्ध न० इत० । नियुद्धे अमरः ।

तत्प्रकारः भा० वि० १३ अ० यथा

"कृतप्रतिकृतैश्चत्वाँहृभिश्च सुसङ्घटैः । सङ्घिपातावधू-
तेश्च प्रमाथोनुमथनेस्तथा । ज्येष्ठासुष्टिभिश्चैव वरा-
होद्धूतनिःस्त्रनैः । तलैर्वज्रनिपातैश्च प्रवृष्टाभिस्तथैव
च । शलाकानखपातैश्च पादोद्धूतैश्च दाह्यैः । जानुभि-
श्चाप्रसन्ननिर्घोषैः शिरोभिश्चावघट्टनैः । तद्युद्धमभवद्द्वार-
मशस्त्रं बाहुतेजसा । बलप्रायेण शूराणां समाजोत्सव
सङ्घिधौ । अराजत जनः सर्वः सोत्क्रुष्टनिन्दोत्थितः ।
बलिनीः संयुगे राजन् । दृढवासवयोरिव । प्रकर्षणाकर्ष-
णयोरभ्याकर्षविकर्षणैः । आकर्षणद्वयान्योन्यं जानु-
भिश्चापि जग्नतः" । सू० "कृतं क्वचिद्देशे निपीडनं प्रतिजनं
तस्य शोधनम् । सुसङ्घटैः सुष्टिपहणेन कशीकृतैः सकङ्क-
टैरिति पाठे सकवचैः सक्थिष्वैवाँ "कङ्कटो बाहुवरण्ये
कवचे कठिने किये" इति विश्वः सङ्घिपातोऽङ्गसंघट्टनम्
अवधूतं तेनैव दूरीकरणं प्रमाथादय उक्त्वा सङ्घशास्त्रे
"निपात्यैषेभ्यं भूमौ प्रमाथः इति कथ्यते । यत्तूत्या-
याङ्गमथनं तदनुमथनमुच्यते । ज्येष्ठं कथ्यते यत्तु-
स्थानात् प्रच्यावनं चडात् । उभयोर्भुजयोर्हृदिहरोमध्ये
निपात्यते । सुष्टिरिच्यते तज्जैर्भक्त्विवद्याविशारदैः । अ-
वाङ्मुखं स्तम्भगतं भ्रमसमित्या तथैव यः । क्षिप्रस्य शब्दः
स भवेद्दराहोद्धूतनिःस्त्रनैः । तलैर्वज्रनिपातैर्वज्रवट्टद-
पातैश्चपैः । "अङ्गुल्यः प्रवृष्टास्तास्तु प्रवृष्टा या उदो-
रिताः । कङ्कटी दृढा रूपा क्षिप्रशालका साङ्गुली स्त्रना" ।
तस्थानखपातैः पादोद्धूतैः पादप्रसारणेनाक्षपैः जानुभिः
शिरोभिश्च कतैरवघट्टनैरास्त्राबनैः अस्त्रनिर्घोषैरित्युभय-
विशेषणम् । अशस्त्रं निस्त्रं यथोक्तं तत्रैव "बाहुयुद्धं हि
सङ्घनामशस्त्रसृष्टिभिः सृष्टतन् । सृष्टस्य तत्र न सङ्गो यथो-
क्तेहापि विद्यते" इति । बलप्रायेण बलेन शरीर-
बलेन प्रायेण मानसबलेन च । सोत्क्रुष्टनिन्दः
हीहीयन्दीश्वरणेन यज्जितस्य सङ्घत्यापनम् । तत्प-

हितः । "आकष्य क्रोडीकरणं प्रकर्षणसुदाहृतम् ।
आकर्षणं लीलयैव सन्मुखीकरणं सृष्टतम् । पुरः पश्चात्
पार्श्वयोश्चाभ्याकर्षो अमर्थं तथा । पश्चात् प्रपातनं वेगा-
दिकर्षणसुदाहृतम्" नीलक० ।

बाहुल पु० बद्धबानां कृत्तिकानामयं स्वामी अण् ।
श्वङ्गो शब्दच० । बद्धबाभिर्युक्ता पौर्णमासो अण् ।
२ कार्तिकपौर्णमासां स्त्री ङीप् । सा यत्र मासे पुन-
रण् । श्चान्द्रकार्तिकमासे पु० अमरः । ४ बाहुल्ये
हेमच० । बहुलेन निर्दत्तम् सङ्कला० अण् । पृच्छनेकसाध्यो
ति० । पृच्छा० इमनिचोऽभावे भाषे अण् । इवाहुल्ये न० ।

बाहुलका न० बहुलेन बहुलपहणेन निर्दत्तं सङ्कवा० अण्
संज्ञायां कन् । व्याकरणोक्तसर्वोपाधिरहिते विधानादौ
यत्र यद्विधीयते तत्र क्वचिद्वा स्यात् क्वचिद्वा स्यात्
क्वचित्तोऽन्यत्रापि स्यादित्येव परे विधाननिषेधादौ ।
मनोज्ञा० भावे वृज् । श्वाहुलिका बहुलभावे स्त्री ।

बाहुल्ये पु० बद्धबानामपत्यं टक् । कार्तिकेये अमरः
बाहुशालिन् ति० बाहुभ्यां शालते तद्विक्रमाधिक्येन स्त्री-
षते शाल-णिनि । बाहुवीर्याधिक्ययुते स्त्रियां ङीप् ।
बाहुसम्भव पु० बाहू वज्रवाहू सम्भवोऽस्य । श्वाहुजे अतिथे
हेमच० । श्वाहुजातमात्रे ति० ।

बाहुसहस्रभृत् पु० बाहुसहस्रं विभक्तिं श्च-क्लिप् लक् च ।
कार्तवीर्ये तिका० कार्तवीर्यशब्दे दृशप्रम् ।

बाह्व ति० बहिर्भवः अज् टिबोपः । बहिर्भवे
बाह्विकर्ण पु० नामभेदे भा० अण० ३३ अ० ।
बाह्वजुगुण्ड पु० नामभेदे भा० उ० १०२ अ० ।

बाह्वादि पु० इज्प्रत्ययनिमित्ते शब्दगणे स च गणः पा० ग०
उक्त्वा यथा "बाहुं उपबाहुं उपचाहु निवाहु शिवाहु
वट्पाहु उपबिन्दुं दृषली दृषला चूडा बलाका मषिका
जुगुला कृगला भ्रुवका ध्रुवका सुभिला दुर्भिला पुष्करसह
अनुहरत् देवशर्मन् अग्निशर्मन् भरुवर्मन् सुशर्मन् कुना-
जन् सुनामन् पञ्चन् यमन् अष्टन् अमितौजसः (सलो-
पस्य) सुधावत् उदङ्गु शिरस् साधु शरदिन् बरीची
क्षेसटङ्गिन् श्चङ्कलतोदिन् खरनादिन् नगरसदिन् प्राका-
रसदिन् लोचन् अजीगर्तं कण्ठं युधिष्ठिर अर्जुन
शान्त गद प्रद्युम्न राभ उदङ्ग उदकः (संज्ञायाम्) सम्भू-
थोऽम्भसोः (सलोपस्य) बाह्वादिः । बाह्विः कार्त्तिः ।

बि(वि)ट आक्रोशे आ० पर० सक० सेट् । बे(वे)टति अवे(वे)टीत्
बिटक पु० पिटक+पृथो० । पिटके अक्षरे प्राधान्यम् ।